הכותב *לאשתו "דין ודברים אין לי בנכסיך" הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה, אם כן למה כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך" שאם מכרה ונתנה קיים. [ב] כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן" הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ר' יהודה אומר לעולם *אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם". [ג] כתב לה "דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך" אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר [ד] אם מתה יירשנה מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה *וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: **גמ'** תני *רבי חייא האומר לאשתו, וכי כתב לה הכי, מאי הוי והתניא *האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום. אמרי דבי רבי ינאי בכותב לה ועודה ארוסה. כדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה *וכדרבא דאמר רבא האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו. מאי כגון זו? כדרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. אי הכי אפילו נשואה נמי? אמר אביי *נשואה ידו כידה רבא אמר *ידו עדיפא מידה, נפקא [ה] מינה לשומרת יבם. איבעיא להו קנו מידו מהו? אמר רב יוסף [ו] מדין ודברים קנו מידו רב נחמן אמר [ח] מגופה של קרקע קנו מידו, אמר אביי מסתברא מילתא דרב יוסף

בעורר

(הסתלק מה שכולת לבא מפירותיה)

ולא כותב

כגון שדה של שותפין

(ועל שכן באמירה)

דאין כאן לשון מתנה

דעוד לא זכה בהן ולכן אינו צריך לשון מתנה

(רש"י) שאינו ירושת אבותיו אלא ע"י מעשיו כמו קידושין

שתיקנו לטובתי

וקצת הוי כמו יותר בנכסים

בין אביי ורבא (רש"י) אבל לא לענין דין ודברים (אבל "לא אמר כלום" ... לא אמר כלום)

ואינו כלום

הכותב · אם כן למה כתב לה כו' · בגמרא מפרש טעמא: **הכי גרסינן רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות** · ובגמ' מפרש אלו הן פירי פירות: **שמתנה על מה שכתוב בתורה** · דקסבר ירושת הבעל דאורייתא ובבבא בתרא (דף קיא:) נפקא לן מהאי קרא "לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה" האי "וירש אותה" יתירא הוא לדרשא שהאיש יורש את שארו ושארו זו אשתו, ואע"ג דשארו דקרא לאו אשתו היא דהא כתיב ביה "ונתתם את נחלתו לשארו" וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא "ממשפחתו" כתיב מיהו גבי קרא יתירא ד"וירש אותה" דרשינן הכי ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו שארו וירש אותה-האיש יורש את אשתו: **וכל המתנה כו'** · אבל פירות=תקנתא דרבנן היא ומצי לאתנויי עלייהו: **גמ' תני ר' חייא האומר לאשתו** · ולא תני כותב לאשמועינן דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשיה בלא שום קנין וכתיבה: **וכי כתב לה מאי הוי** · וכל שכן אמירה: **האומר לחבירו** · כגון שדה של שותפין ואמר האחד לחברו אחד מן הלשונות הללו [בין בכתיבה בין באמירה]: **לא אמר כלום** · דאין כאן לשון מתנה: **בכותב לה ועודה ארוסה** · ,ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתניתין בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה ואין צריך לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן: **ממקום אחר** · שאינה ירושת אבותיו אלא ע"י מעשיו תבא לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין שלו דהואיל ומשום תקנתא דידיה תקון רבנן והוא בא למחול עליה מוחל וכדרב הונא: **בתקנת חכמים** · שתיקנו לטובתי ואינה טובה לי: **כגון זו** · לקמן מפרש אהייא קאמר: **מאי כגון זו** · אהיכא אמרה רבא: **כדרב הונא** · אמזונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה ואי אמרה "אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי-שאינו לכל הנשים זימנין דלא ספקי להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן לבעל אני איני צריכה לכך מעונגת אני ואי אפשי לעשות מלאכה אמלא לי מזונות או יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי": **אי הכי** · דטעמא משום דתקנתא דידיה הוא ויכול למחול עליה אמאי אצטריך דבי רבי ינאי לאוקמה בכותב לה ועודה ארוסה אפילו נשואה נמי: **ידו כידה** · והרי הוא כשותף בהן וכיון שנכסים שלו צריך לשון מתנה ואין מועיל בה לשון "דין ודברים": **נפקא מינה לשומרת יבם** · כלומר לענין "דין ודברים" לא פליגי דבין ידו כידה ובין ידו עדיפא מידה אין מועיל בה לשון דין ודברים לסלקו ופלוגתא דאביי ורבא לענין שומרת יבם איצטריך וביבמות איפליגו בה אביי ורבא בפרק החולץ (דף לט.) גבי מתני' דפ' דלעיל* בהאשה שומרת יבם שנפלו לה נכסים דקתני מתה מה יעשה בכתובתה כו' ואיפליגו בית שמאי וב"ה ואוקי אביי פלוגתייהו בשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל הראשון קסבר אביי ידו כידה לפיכך בשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה יורשיה ויורשי הבעל שניהם באים לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו, לבית שמאי חלוקה עדיפא ולבית הלל חזקה קמייתא עדיפא לפיכך נכסי מלוג בחזקת יורשי האב ופליג רבא דאמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דכולי עלמא ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והרי הוא כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליורשיה בהן כלום ומתני' דב"ש דנפלו לה כשהיא שומרת יבם: **קנו מידו מהו** . אברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו קאי אבל אמתניתין לא מהניא קנין ליפות כחה דהא באמירה בלא לשון מתנה סגי לאסתלוקי אפילו מגופה של קרקע היכא דפריש כדקתני סיפא וטעמא דמתני' דאמר ה"ז אוכל פירות לאו משום גריעותא דלשון 'דין ודברים' הוא אלא משום דלא פריש ממאי סליק נפשיה ואמרי' ידה על התחתונה כדמפרש לקמן ואינה יכולה לומר מן הכל נסתלקת הילכך מה לי קנו מה לי לא קנו אלא אברייתא קא בעי לה דקתני "לא אמר כלום" וטעמא משום גריעותא דלישנא הוא: **מהו** · מי אמרי' לא הקנה בחליפין הללו כלום ולא אמר עליה אלא לשון 'דין ודברים' או דלמא אין חליפין באים אלא לדבר שיש בו ממש שזה קונה את הסודר ומקנה לו חפץ המכר או המתנה ועל גופה של קרקע קנו מידו ומתנה גמורה היא: **מדין ודברים קנו מידו** · מה שפירש על הקנין קנו מידו והוא לשון 'דין ודברים' ואינו כלום:

בעורר

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות כו' · והא דתנן בחזקת הבתים (ב"ב מט: ושם) ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו ופריך בגמרא *פשיטא כיון דמשתעבדא ליה לפירא הוא דקא אכיל לא צריכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך לאו דוקא דא"כ אכתי משעבדי ליה לפירא אלא לא חש להאריך ואיירי דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן: **דין** ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן בחייך ובמותך · ברוב ספרים גרסי' ובפירי פירותיהן וצ"ל דסתם לן כרבי יהודה וא"ת תפשוט מהכא בגמרא דעד עולם לאו דוקא מדלא תנא ליה ושמא לא חש להאריך אלא לסתום כר' יהודה: **ואין** לי עסק בה · וא"ת דאמרינן בהשולח (גיטין מג: ושם) גבי המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא בן חורין וצריך גט שחרור ואם כתב לו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת דכתב ליה לכשתברח ממנו אין לי עסק בך משמע דאין לי עסק בך הוי לשון טוב ונראה לרשב"א דאין לי עסק בך הוי כמו שאומר לו הרי את לעצמך הילכך גבי עבד שיכול לזכות בעצמו קני אבל שדה איך יזכה בעצמו: **כדרב** כהנא כו' · ואם תאמר היכי מייתי ראיה דמהני לשון דין ודברים שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייתי מיירי בלשון טוב ואי אפשי בה דמייתי הוי לשון טוב כדמוכח בפרק בתרא דכריתות (דף כד.) ויש לומר דמדקאמר נחלה הבאה לו לאדם דווקא ולא שבאת לו כבר משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון טוב אפילו באת לו כבר יכול להתנות עליה ולר"י נראה דאלשון דין ודברים אין צריך להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא ליסגא מעליא אלא מייתי ראיה דלא תיקשי למאי דאוקמה בכתב לה ועודה ארוסה היכי מצי מקני לה והא קיימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואף על גב דרבי ינאי דמוקי לה בכותב לה ועודה ארוסה סבר בהאשה רבה (יבמות צג· ושם) דאדם מקנה מכל מקום מייתי ראיה לדידן דקי"ל דאין אדם מקנה מדרב כהנא שיכול להקנות בכה"ג ולבסוף מייתי ראיה דרבא ליתן טעם דיכול להתנות אף על פי שלא בא לעולם דכיון דלטובתו תיקנוה יכול לומר אי אפשי בטובה ובמילתיה דרבא לחודא לא סגי בלא מילתיה דרב כהנא דממילתיה דרבא לא שמעי' שיכול להתנות בדבר שלא בא לעולם אע"ג דקאי על מילתיה דרב הונא דאיירי במזונות שלא באו לעולם התם איכא חידוש במה שאין לה מזונות דאטו יש לה ליטול מזונות בעל כרחה וכשרוצה חוזרת בה ולא קא משמע לן רב הונא אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה וא"ת בלא רב כהנא נמי למה לא יוכל להסתלק בכותב לה ועודה ארוסה מידי דהוה אשאר כסות ועונה (לעיל דף נו·) דלרבי יהודה בדבר שבממון תנאו קיים ורבי מאיר נמי לא פליג אלא משום דקסבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ויש לומר דהכא מיירי באומר לה שלא דרך תנאי אלא אומר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ועוד דלאשה איבעי לה לאתנויי ומתני הבעל והוה ליה פטומי מילי בעלמא והשתא מייתי מדרב כהנא דנהי דמכח תנאי לא מהני מכח סילוק בעלמא מועיל: **קנו** מידו מהו · פירש בקונטרס דאברייתא קאי וקשה לר"י דמה יש להועיל שם קנין שהרי למי מקנה אותה והלא לכ"ע מפקר לה ונראה לר"י דאכנושאה קאי דאמרינן דידו כידה אי מהני לה שום קנין או לא:

בולינא

כאן לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממ"א מתנה עליה שלא יירשנה. פי' שאינו ירושת אבותיו אלא ע"י [מעשיו] תבא לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין הללו · והואיל ומשום תקנה דידיה תיקון רבנן שיירשנה והוא בא למחול מוחל · דדוקא בירושה שהוא מן התורה אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לידו שהאומר מה שאירש מאבא מ"ל לא אמר כלום וכמו שאין יכול למכור כך אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא · ואי הות ירושת הבעל דאורייתא לא הוי מצי מסתלק ממנה עד שלא תבא לרשותו אבל משום דהוא מדרבנן יכול להסתלק ולומר א"א בתקנה זו שתיקנו לטובתי וכך כתב גם ר"ח ז"ל דכל האי סוגיא אליבא דרב דאמר ירושת הבעל דרבנן ומ"ה יכול להסתלק ממנה אבל אי הות דאורייתא לא היה יכול להסתלק ממנה. וכדרבא דאמר רבא האומר א"א בתק"ח כגון זו שומעים לו · פי' מביא ראיה שאע"פ שלא באת לידו יכול להסתלק ממנה מאי כגון זו ואהיכא קאי אדר"ה א"ר דאר"ה א"ר יכולה אשה שתאמר לבעלה א"נ וא"ע פי' דקסבר רב מזוני עיקר ותיקנו מע"י לבעלה משום איבה והלכך יכולה אשה לומר כלום תקנו חכמים אלא להנאתי ולטובתי א"א בהנאה זו אלמא יכול אדם להסתלק ממה שתקנו חכמים לטובתו · ה"נ כל דין נכסי מלוג בין פירות בין ירושה תיקון חכמים הוא שתיקנו לטובתו של בעל ויכול הוא להסתלק מהן · א"ה אפילו נשואה נמי · פי' כיון דטעמא דמילתא הוא משום דהוי תקנת חכמים שתיקנו להנאתו ואדם יכול להסתלק ממנה אמאי אוקמי' ר"י בכותב לה ועודה ארוסה אפילו נשואה נמי · אמר אביי נשואה ידו כידה · פי' וכיון שידו כידה הו"ל לנכסים ברשותו וכיון שהנכסים ברשותו צריך ליתן לשון מתנה ואין לשון סילוק מועיל בהם רבא אמר ידו עדיפא מידה · ונ"מ לשומרת יבם · פי' לענין דין ודברים לא פליגי דבין ידו כידה ובין ידו עדיפא מידה אין מועיל בה לשון סילוק אלא לשון (כתובה) [מתנה] ולא נ"מ אלא לש"י דתנן ש"י שנפלו כו' · ואיפלגו ב"ש וב"ה בנכ"מ שבש"א אם מתה יחלוקו יורשי הבעל דהיינו היבם עם יורשי האב וכו' כדלעיל ואוקי אביי פלוגתייהו בפ' החולץ שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי ידו כידה כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה יורשיה ויורשי הבעל באין לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו לב"ש חלוקה עדיפא ולב"ה חזקה קמייתא עדיפא ופליג רבא אדאביי ואמר דאם נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל כ"ע ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת אע"ג דגריע יד היבם מיד הבעל הו"ל ידו כידה והוא זוכה בנכסים והוא יורשה הכל שבחזקתו עומדים ומתני' דנפלו לה כשהיא ש"י · עי' בפסקי בפ' החולץ (והרב פי' ג"ם לש"י בענין אחר ועי' הפסק לקמן בהל' מי שמת והניח אשה ובע"ח אי הל' כאביי דידו כידה או הל' כרבא דידו עדיפא מידה).איבעיא להו קנו מידו מהו? רב יוסף

אמר

לקמן קב:

לעיל נו.

[קדושין יט: וש"נ]

[לקמן קב:]

לקמן לה: גיטין עז: ב"ב
מג: מע׳ כריתות כד:

גיטין עז. ב"ק קח: ב"ב מט:

לעיל נח: וש"נ ע: לקמן
קז:

[יבמות לט׳]

[שם]

[דף ס:]

[שם מט. ושם]

א א מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ב' סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צב סעיף א:
ב ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:
ג ג מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ח:
ד ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
ה ו ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם וסעיף ג וז' וסי' סט סעיף ז:
ו ח מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סי' צב סעיף ג:

◆

תוספות רי"ד

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ה"ז אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה א"כ למה כתב לה שאם מכרה ונתנה קיים. כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ה"ז אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ר"י אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם. כתב לה דין ודברים א"ל בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יירשנה שהתנה על מה שכתו' בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: תני רבי חייא האומר לאשתו. פי' דבאמירה בעלמא בלי שום כתיבה וכל קנין מסתלק. ואי קשיא וכי מאחר דבדיבור בעלמא מסתלק למהדר ביה הא אוקימנא לה לקמן בכותב לה ועודה ארוסה וכיון שמתחלה התנה עמהואח"כ נשאת לו ע"ד כן נשאת לו שלא יזכה בנכסים הלכך בדיבור בעלמא סגי לן שע"ד אותו הדיבור נשאת לו שלא יזכה בנכסים. וכי כתב לה הכי מאי הוה והתניא האומר לחבירו דין ודברי' אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אלמא מצי א"ל מדין ודברים סליקי נפשאי· פי' שנים הם שותפים בשדה ואומר א' לחבירו א' מג' לשונות הללו לא אמר כלום שהרוצה להקנות שדהו לחבירו צריך שיכתוב לו לשון מתנה לא לשון סילוק· שי"ל לא סלקתי עצמי אלא שלא אערער עליך שום תביעה על חלקך ואין זה לשון מתנה וזכוי שיתן לו חלקו במתנה ואע"פ שהלך חבירו והחזיק לא עשה כלום וה"נ לא (מהני) [מבעיא] באמירה אלא אפילו בכתיבה לא יהא כלום אמרי דר"י בכותב לה ועודה ארוסה·פירוש בוודאי מי שהקרקע שלו ובא לתתו לחבירו צריך שיכתוב לשון מתנה ולא לשון סילוק שלא יועיל כלום.ומתני' בכותב או באומר לה בעודה ארוסה עד שלא נשאת וזכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה וא"צ

נושא/מבנה

לשונות שונים
שבהם הבעל
מסלק את עצמו
מנכסי אשתו

נושא
מתי אמרינן
דלשו' "דין ודברים"
תופס ומתי
אמרינן דלא אמר
כלום

תת נושא
לפי הא דקתני
דלא אמר כלום
מה יהא אם
קנו מידו